

פרשת ויצא
תשע"ו לפ"ק

- הפנים הם לברוקלין נב -

הדלק"ן	4:16
עלות	5:37
נין החמה	6:48
סוף זמן ק"ש	8:39
שקיעה	4:35
מוצש"ק ר"ת	5:46

כרם בית שמואל

פניני תורה וחסידות

יו"ל בס"ד ע"י מכון כרם בית שמואל
שע"י חסידי אלכסנדר

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

מאמרים
מענייני הפרשה

פריו בעתו

פנינים מתוך ספר שפתי צדיק בפרשתנו
להרה"ק רבי פנחס מנחם מפילץ ז"ע
לרגל יומא דהילולא י' כסלו

בכח השבת לעשותו בריה חדשה

כמו שמזמורין בשבת קודש "למעבד נשמתיך ורוחין חדתין" למי שנשתקע בימי חול ביותר תוך חשכת חמדת עוה"ז וצריך להיעשות בריה חדשה, ושבת קודש בכחה למעבדו על ידי נשמתיך חדתין שבא בכל שבת קודש לכל איש ישראל. אך צריך מקודם כניסתו בשבת קודש להשתוקק לזה בכל לב ונפש שיהיה לו עליה מחשבות, אזי מתעלה בשבת קודש...

(שפתי צדיק א')

יעקב אע"ה פעל הכנה לדורות

...הגם כי יעקב אבינו ע"ה לא היה צריך לעליה כי היה תמיד דבוק בו יתברך שמו, אך שמעתי מפ"ק זקני מו"ר [החידושי הרי"ם] ז"ל שכל ההילוך לחון וכל מה שהכניס עצמו בכמה חשכות היה להכין עבור הבנים, וכל הענין דכתיב וירא ויצר הכנה עבור מי מישאל שירד למקום מיצר, ועל ידי שהכניס הקדושה עצמה לבחינת צר והתפלל ונענה פעל שיהיה נענה כל אחד מזרעו עכ"ל.

(שם)

האבות הק' נתנו כח בתפלה

...וכמו שהגיד אא"ז מו"ר [החידושי הרי"ם] ז"ל בשם הרה"ק מפרשיסחא זצ"ל שמשום זה נקרא תפלה בלשון 'דאווינין' היינו 'ד'אבין' - שהאבות הקדושים נתנו כח בתפלה שבם יוכל כל אדם למצוא מקומו וכל מבוקשיו...

(שפתי צדיק ב')

גודל מעלת התפלה וכחה

בפסוק ועיני לאה רכות, וברש"י בשם הגמרא והמדרש שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו ובוכה שהיו הכל אומרים שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן, הגדולה לגדול והקטנה לקטן. יש לפרש הלשון 'רכות' לשבח מלשון רך וטוב, והלימוד בזה שלעולם אל ימוע אדם מן התפלה אך שכבר התפלל פעם ושתיים וכו' ולא נענה, אף על פי כן יחזור ויתפלל ולא ימוע מן התפלה, שכאן משמע שכבר נגזר עליה כן באמת לעלות בגורלו של עשו הרשע, והיא אעפ"כ על ידי רוב התפלה והדמעות זכתה להפוך את הגזירה ולעלות בגורלו של צדיק, וכדאיתא במדרש קשה התפלה שבטלה הגזירה וכו', וזהו שכן לעינים - ועיני לאה רכות.

(שפתי צדיק ג')

מכרם רבותינו

טיול בכרם ספרי רבותינו הק' ובמשנתם הטהורה

אם יהיה אלקים עמדי ושמרני - במידת הדין דייקא

וההשגחה יבואו ע"י אמצעי, וכמו שאמר משה רבינו ע"ה (שמות ל"ג) אם אין פניך הלכים אל תעלנו מזה, דהיינו שזאת היתה יראתו של משה רבינו ע"ה שיזכה לשפע ע"י אמצעי ולא מידי הקב"ה עצמו. וכך גם יראתו של יעקב אע"ה, ולכן ביקש ואמר "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש" כלומר ונתן הוא יתברך שמו בכבודו ובעצמו בלי השתלשלות אמצעי וכדי שתהא השפע בבחינת מים שאין להם סוף שלא יכזבו מימיו לעולם, לעד ולדורות. וזה היה כל מאוויים ורצונם של הבחיר שבאבות והבחיר שבבניאים שיזכו לשפע שלא יפסק לעולם ויהא לטובת כלל ישראל, ולא בשביל עצמם דיברו, ולכן אף שהבטיחן הקב"ה עדיין נתייראו באופן השפע אם יספיק להם לדורות עולם ולא יכזבו מימי ההשפעה, עד שנעתר להם הקב"ה, עכ"ל.

שגם מידת הדין תסכים לברכה

והנה ידועים דברי האלשיך הק' שמבאר את הפסוק (תהלים ס"ג) אלקים יחננו ויברכנו וגו' למה הזכיר שם שם אלקים שהיא מידת הדין, ומבאר האלשיך כי יש הבדל אם תבוא ההשפעה מצד מידת הרחמים או מצד מידת הדין, כי כאשר תבוא ההשפעה מצד מידת הרחמים אזי יכולה מידת הדין לקטרג ולומר שאין ראוי לזה האיש שתבוא עליו ההשפעה, וממילא תמנע טוב מזה האיש, משא"כ אם זוכה האדם גם 'בדין' לשפע הטוב, אז תישאר הברכה אצלו היות כי גם מידת הדין מסכמת על השפע הבא לו מלמעלה בדין, ושוב אין מי שיקטרג, ולכן אמר דייקא "אלקים יחננו ויברכנו" היינו שגם מידת הדין תסכים לזה הברכה, ושוב לא תוכל לקטרג עליה, עכ"ל.

ובזה יתיישבו מקראי קודש כמין חומר, מה שביקש יעקב אע"ה "אם יהיה אלקים עמדי", מפני שאע"פ שכבר הבטיחו הקב"ה ואמר לו ושמרתין בכל אשר תלך, אמנם יעקב אבינו ע"ה לא היה יודע אם הוא ראוי להבטחה זו, וחשש שמא לא תהיה ההשפעה מאתו ית"ש ממש רק ע"י אמצעי, ואז אולי תקטרג מידת הדין ותמנע ממנו הטוב, ולכן הוסיף וביקש -בנוסף על הבטחת השי"ת שכבר הבטיחו ושמרתין בכל אשר תלך- שיזכה לברכה בבחי' "אם יהיה אלקים עמדי" שתבוא גם בהסכמת מידת הדין, ואז תתקיים אצלו הברכה והשפע בשלימות, וזכה להבטחת השי"ת שאמר לו והנה אנכי עמך ושמרתין בכל אשר תלך.

(כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ס"ג פ"ו ויצא תשע"ד)

בפסוק וידר יעקב נדר לאמור אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך וגו', ולכאורה יש להבין למה הזכיר יעקב כאן את שם 'אלקים' שהוא מידת הדין, והיה לו לומר "אם יהיה הוי"ה עמדי" שהוא שם של רחמים, וכמו שאכן מצינו בפסוק "והנה ה' ניצב עליו" שזכר שם שמו של הקב"ה במידת הרחמים.

ועוד ידוע הדקדוק שדקדקו בספה"ק למה אמר יעקב בלשון ספק אם יהיה אלקים עמדי, הרי הבטיחו השי"ת "והנה אנכי עמך ושמרתין בכל אשר תלך" וכי מסתפק היה ח"ו בקיום הבטחתו של הקב"ה, עד שאומר בלשון ספק אם יהיה אלקים עמדי.

יעקב ומושה נתייראו למרות הבטחות השי"ת

ונוכל לפרש בס"ד בהקדם דברי כק"ז מרן רביה"ק התפארת שמואל ז"ע בפרשת וישלח (אות ה') על דברי המדרש (בר"ר ע"ז א') וירא יעקב מאד ויצר לו ר' פנחס בשם ר' ראובן שני בני אדם הבטיחן הקב"ה ונתייראו, הבחור שבאבות והבחור שבבניאים, הבחור שבאבות זה יעקב שנאמר כי יעקב בחר לו י-ה וא"ל הקב"ה והנה אנכי עמך ובסוף נתיירא ויירא יעקב. הבחור שבבניאים זה משה שנאמר לולי משה בחירו, וא"ל הקב"ה כי אהיה עמך ולבסוף נתיירא (במדבר כ"א) ויאמר ה' אל משה "אל תירא אותו" אינו אומר אל תירא אותו אלא למי שמתיירא, עיי"ש, וכבר עמדו בזה כל מפרשי המדרש להבין למה אכן נתייראו צדיקים אלו לאחר שהבטיחם הקב"ה שיהיה עמם וישמורם.

ההבדל בין שפע מאת ה' לשפע ע"י אמצעי

ומפרש התפארת שמואל עפ"י דברי קדשו של הרה"ק הרבי רבי בונם מפרשיסחא ז"ע, שאם הקב"ה מבטיח לאדם איזה הבטחה, אעפ"י שנשתנה האדם אח"כ לגריעותא ואינו ראוי עוד, עם כל זה עדיין יזכה האדם לאותה הבטחה שהובטח לו מן השמים, שהרי הקב"ה יקיים דברו ולא בן אדם הוא ויתנחם, אך באופן כזה תחול חסרון בתוכי ההשפעה, והיא שהשפע תרד ע"י אמצעי ויהא בבחי' "מים שיש להם סוף". משא"כ כאשר האדם זוכה לקבל את ההשפעה מידי הקב"ה כביכול בעצמו, אז היא בבחינת "מקור מים חיים אשר לא יכזבו מימיו" והשפע הולך ומתפשט עד בלי די.

ודבר זה היה אצל יעקב אע"ה שחשב בדעתו שנשתנה לגריעותא ח"ו, והיה ירא ומפחד שמא יגרום החטא שהשפע

ויפגע במקום

וברש"י ורובתינו פירשו לשון תפלה כמו ואל תפגע בי, ולמדנו שתקן תפלת ערבית. היינו מעשה אבות סימן לבנים, שיעקב אע"ה תיקן שיוכל כל אחד ואחד להתפלל אף בעת תוקף החשכות בבחי' 'ערב' שהדעת מעורבת היא לו מרוב חטאיו ופשעיו, עכ"ז יוכל להתפלל מצד רחמנות הבוב"ה...

(ספר"ק ישמח ישראל ג')

וישכב במקום ההוא

הרה"ק הרבי מקאצק זי"ע בלמדו חומש פרשת ויצא, תירגם לעצמו את הפסוק 'וישכב במקום ההוא - יעקב האט זיך פאָרלייגט' אויף דעם דאזיגען ארט". וכן להלן "והארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה - די ערד אויף וועלכע דו האסט זיך פארלייגט וועל איך דיר געבען".

(אמת ואמונה)

הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה

ולכאורה צ"ב ומה היה לו ליעקב להתערב בעניני הרועים. ודב"ק כ"ק מרן רביה"ק אדמו"ר הצעיר מהרמ"מ מווארקא זי"ע שהנה ידע יעקב שאתמול שקעה חמה עכורו אך היום כבר תורח השמש כרגיל, דבר שהרועים לא ידעו זאת, וכדי לעשות טובה ליהודי כדאי אפילו להתערב בדבר לא לו.

(באהלי צדיקים)

ורחל היתה יפת תאר

בפסוק ועיני לאה רכות ורחל היתה יפת תאר וגו' ויש לדקדק מה הלשון 'היתה' שנאמר אצל רחל. וי"ל על פי מה שכתוב ב**בוה"ק** כי לאה שבכתה, נקברת במנוחה בגן עדן, ורחל מבכה על בנייה. וזהו שכתוב 'היתה' מפני שאחרי כן דמעתה על לחיה עד ירא ה' במהרה וינחמה, כמו שכתוב מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה.

(שפת אמת ליקוטים)

וישק יעקב לרחל

בפסוק וישק יעקב לרחל, הנה פסוק זה אינו כפשוטו שהרי יעקב לא הכיר כלל את רחל ומפני מה נשק לה,

ויצג את המקלות

פירש **הרה"ק בעל דברי ישראל ממאדז'ין זי"ע** (י"ד ט"ג כסלו) בדרך רמז, דהנה קודם שבא יעקב אבינו לעולם התנהג העולם במדת פחד אביו יצחק, היינו בבחי' אם לא ביד חזקה אמלוך עליכם, ולרדות אותם במקלות. אך משבא יעקב אבינו בא מדת הרחמים לעולם כמבואר ב**בוה"ק**, ולכן הסיר והעמיד את המקלות מן הצד שלא להשתמש בהם, רק במדת הרחמים. זהו שרמז "ויצג את המקלות" היינו שהעמידם מן הצד כנ"ל.

(דברי ישראל)

וכן מה היתה סיבת הבכי שבכה. אך הכוונה היא 'וישק' מלשון "משיקין את המים" (ביצה י"ז) כלומר 'השוואה', דהיינו כשהשווה יעקב את רחל לעומתו הרגיש כי ערכה הוא מופלא, מאחר שאע"פ שגדלה בין אנשי רשע זכתה לשלימות, ולכן התמרמר בבכי על כך, ותבע לעצמו האיד הוא נראה אחרי ששהה י"ד שנים בבית מדרשו של שם ועבר גדולי עולם, לעומת רחל שגרה אצל רשעים, וסבר שאולי חסר הוא עדיין משלימותו, ולפיכך בכה כשערך השוואה בינו לבניה.

(אהל ישכר ואלבראו)

אשכולות הכרם

סיפורי צדיקים
מבין ערוגות הכרם

וישם מראשותיו

וברש"י בשם חז"ל "התחילו מריבות זו עם זו, זאת אומרת עלי ניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי יניח". סיפר **הרה"ק רבי שמואל שינאווער זצלה"ה בספרו רמתים צופים**: פעם אחת הייתי עם **הרה"ק הרבי רבי בונם מפרשיסחא זי"ע** בעיר גאווערצאוו והיה לו אכסניא אצל אחד מבעלי בתי העיר, וכאשר לבש טלית ותפילין לא רמז שילכו מאתו כדרכו (שהיה דרך הר"ב לשלח את האנשים מעל פניו בשעה שהתפלל). והיה יושב, ובאו לפניו שני אנשים, ופתח פיו הקדוש ואמר בזה הלשון: יש חסידים שלפעמים אינם יכולים להתפלל, והולכים למקום אחר, אבל לא זו הדרך, כי ה'מקום' יתבע אותם מדוע לא רציתם לומר עלי (א"כ) דברים של קדושה? ואם אתה מרגיש דבר מה, הנה אין לך עדים על זה, ואדרבה תתקן אותי, עכדה"ק. ואז רמז והראה להם לילך ממנו, והתפלל.

ואח"כ שבא לביתו ביאר את הדברים ואמר שלא היה יכול להתפלל, עד שרצה לילך משם מחמת טעם הכמוס. אך לא היה יכול לילך מחמת הטענה הנ"ל שהמקום שהיה שם יתבע אותו, ועזר לו השי"ת שהתפלל בטוב כדרכו והמבין יבין. ואמר אז הר"ב שאל תתמהו האיד דומם יכול לדבר, אבנים של יעקב אבינו ע"ה יוכיחו. ועתה ראו והתבוננו אפס קצת מדרגתו מאוד נעלה.

(רמתים צופים)

אין זה כי אם בית אלקים

פעם אחת נסע **הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע** ל**הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע**, ונתוודע לו שאמו נמצאת גם היא על אם הדרך במקום שהוא צריך לעבור, ולא ידע מה לעשות אם ילך לאמו לקיים מצות כיבוד אם, אך הלא כשהתחיל לילך לא היה בדעתו לילך לאמו, ואם ילך לובלינה שהיה דעתו מעיקרא כן, הלא יש לפניו מצות כיבוד אם. ונתיישב בדעתו והלך בחזרה לביתו ואח"כ הלך מביתו אדעתא ללכת לאמו והלך לאמו, ואח"כ נסע משם על דעת ללכת לובלין, וכן עשה.

ושמעתי מפרשים עפ"י זה מ"ש **ברש"י** בפרשת ויצא עה"פ כי אם בית אלקים "ואם תאמר וכשעבר יעקב על בית המקדש מדוע לא עכבו שם, איהו לא יהיב לביה להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, ומן השמים יעכבוהו... כי מטא לחרן אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו, ייב דעתיה למהדר וחזר עד בית א-ל וקפצה לו הארץ". שהענין בזה הוא ג"כ כנ"ל, פ"י שמפני ש"לא יהיב לביה להתפלל במקום שהתפללו אבותיו", היינו שלא היה בדעתו מעיקרא לילך שם ולהתפלל, שהרי דעתו היה רק ללכת לחרן כדאיתא **ברש"י** וילך חרנה - יצא ללכת לחרן, ומפני שיצא על דעת ללכת לחרן ולכן קיים מחשבתו הראשונה והלך עד חרו, כי מטא לחרן אמר אפשר שעברתי וכו' "יהיב דעתיה למיהדר" ואז הלך בכוונה מיוחדת לבית א-ל.

(מגדל דוד)

ברכוש, אבל אין אתה יכול למחול חלק העניים, וקח לך ממנו עכ"פ המעשר שיהיה לך ליתן להעניים. וע"ז השיב לו אברהם כי לא יקח ממנו אפילו כדי שיעור מעות מעשר, שהרי נאמר עשר תעשר ודרשו חז"ל (שבת ק"ט) "עשר בשביל שתתעשר" נמצא דמעשר גורם עשירות, ואין אני חפץ בכך "ולא תאמר אני העשרתי את אברם". ושאל אותו מלך סדום מה תעשה בממון עניים, השיב לו אברהם שיתן להם המעשר מכיסו. נמצא שלא עשה אברהם עסק טוב עם מלך סדום, ויצא בהפסד, ולכן נתן רק פעם א' מעשר, אבל יעקב היה ישן על מטתו והמלאכים לקחו הכבשים מעדד לבן לעדרו וכמבואר ברש"י בפרשתינו עה"פ (א"כ) ואשא עיני וארא בחלום וגו', נמצא שבא לו הריח בנקל, לכן נתן שני פעמים מעשר.

ומסיים שם בדברי יחזקאל, בחידוש למעשה "היצא לנו מזה דאם בא לאדם ריח בנקל אפשר דצריך ליתן ב"פ מעשר דהוא חומש"...

ומענין לענין באותו ענין הביא **בספר ליקוטי יהודה** משמו של **הגה"ק בעל שפת אמת זי"ע** שלכך עשה יעקב אבינו ע"ה תחבולה בפיצול המקלות כדי להוציא מצאנו של לבן, שהרי נדר יעקב שיתן מעשר וכמ"ש וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך, ולבן הרי רימהו וגנב מחלקו, וכמו שאמר יעקב "וְאֶבְיְכֶן הַתֵּל בִּי וְהִחַלְףֵ אֶת מִשְׁפַּחְתִּי עִשְׂרֹת מַנִּים", ויעקב כבר נתחייב במעשר על רכושו זה, ועל מעשר איננו רשאי לוותר, ולכן הוכרח להוציא מידי לבן.

גרגרים מאוצר הפלפול
והדרוש ובדברי הלכה

וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך

בנדרו של יעקב אע"ה מצינו שאמר "וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך" ודרשו חז"ל (תובתו 3) המבזבז אל יבזבז יותר מחומש וכו' מאי קרא וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך, היינו שיעקב אבינו נדר לתת חומש מנכסיו, וכמו שנרמז בדבריו "עשר אעשרנו" ב' פעמים מעשר דהוי חומש.

ובספר דברי יחזקאל להגה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע דקדק מכאן על מה שמצינו בפרשת לך לך במלחמת אברהם עם המלכים (ד"ד) "ויתן לו מעשר מכל" דמשמע שאברהם אע"ה נתן רק עשירית ולא חומש, ועוד צריכים להבין שהרי אמר לו אברהם למלך סדום בהמשך הפסוקים שם הרמתי ידי אל ה' וגו' אם מחוט ועד שרון געל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם, וא"כ ממה נתן אברהם מעשר, הלא לא לקח כלום ממלך סדום כאמור.

ומבאר הגה"ק משינאווא שהענין כך הוא, דהנה כאשר אמר מלך סדום לאאע"ה תן לי הנפש והרכוש קח לך, לא רצה אברהם ליקח ממנו כלום משום דאברהם היה שונא מתנות, וטען מלך סדום ואמר לאברהם הלא אתה הצלת את כל הרכוש הזה מזוטו של ים והרי הוא שלך, וכבר זכו העניים במעות המעשר, וא"כ נהי שאתה יכול למחול חלקך

שיטתו של רבינו תם

הפעם נעתיק שיחה נפלאה עפ"י המבואר בספר בית צדיק להרה"ח רבי אליעזר צבי צינגלמאן ז"ל מפיאסק, בעמח"ס עזר אליעזר, שמביא את הדברים דלהלן בשם הרה"ק רבי אברהם איגרו מלובלין בעל שבט מיהודה ז"ע, שדקדק על קריאת שמו של רבינו תם ז"ל מבעלי התוספות בשם זה דוקא, אשר כידוע שמו האמיתי היה רבינו יעקב.

ודב"ק הרה"ק מלובלין ז"ע בהקדם דבר פלא מה מצינו שהר"ת מקיל מאוד בעניני מושא ומתן בארבעה מקומות בש"ס, ולפעמים גם משהו הוא את דין מושא ומתן לדין דבר מצוה, ואלו הן: א. הא דאמרינן במס' יומא (פ"ה) מיתה ותשובה מכפרים עם יום הכיפורים, כתבו שם התוס' שינים ד"ה תשובה בשם ר"ת, דהא דתנן באבות (פ"ב מ"ב) "פה תלמוד תורה עם דרך ארץ" היינו שהתלמוד תורה טפל לגבי דרך ארץ, כי הדרך ארץ עיקר מדקתני 'תורה עם דרך ארץ' עיי"ש. ב. במסכת שבת (ט"ו) אהא דתנו רבנן אין מפליגין בספינה שלשה ימים קודם לשבת אבל לדבר מצוה שרי, כתבו שם התוס' בשם הר"ת ז"ל דלאורה שחורה נמי חשיב דבר מצוה ומותר להפליג אף בערב שבת, כדאמרינן פ"ק דקידושין (ז') דאה חיים - זו שחורה או אומנות' עיי"ש. ג. בתוספות במס' בבא מציעא (ע' ד"ה תשיך) הביאו בשם ר"ת ז"ל שמה שאנו נוהגין עתה להלוות לנכרי ברבית יש להתיר לפי שיש עלינו מס מלך ושרים והכל הוה 'כדי חיינו' עיי"ש. ד. בריש מסכת עבודה זרה קתני לפני אידיהן של עכו"ם שלשה ימים אסור לשאת ולתת עמהם, ופירש"י ז"ל (ד"ה לפני אידיהן) דאירי במשא ומתן של מקח וממכר, וכתבו שם התוס' (ד"ה אסור לשאת) בשם הר"ת ז"ל שדחה פירש"י, והר"ת מקיל וס"ל דמשא ומתן של מקח וממכר מותר, ורק דבר הראוי לתקרובות ע"ז אסור, וגם מותר להלוות ברבית, עיי"ש. והדבר נפלא מאוד להבין מה זאת שהרבינו תם ז"ל מקיל כל כך במשא ומתן, ומה גם שחשבו לדבר מצוה.

ועקב איש תם יושב אהלים. וענין עבודתו של יעקב אבינו ע"ה בעולם מצינו שהיו דייקא בקנייני עולם הזה, דהיינו בעסק הפרנסה של אנשי ביתו. וכמו שמצינו בזוה"ק אודות עסקו של יעקב במקנהו של לבן עה"פ ויצל בהן פצלות לבנות וגו', שבזה פעל כוונת תפילין של יד, ואיתא עוד שם על הפסוק ויצא את המקלות אשר פצל ברהטים וגו' דא רהיטי דמוחי סוד תפילין דרישא, והיינו שיעקב אבינו ע"ה הסיר את המסך המסתיר והמקיף סביב עניני עולם הזה והראה שגם במצא דבר מצוה וקדושה, וזאת היתה המכוון בעבודתו בין מקנה לבן כדי להסיר מהם כחו של 'לבן' שהוא שורש הריפוף, ויעקב רצה לברר ולגלות שורש הקדושה ודבר מצוה המופיע בעסק קנייני שהוא מבורר להיטיב.

ובאמת יעקב מצדו לא הוצרך לכל זה, כיון שהוא היה 'שלימו דאבהן' כדאיתא בזוה"ק, (שמאברהם ויצחק עדיין היה צריך להתברר הפסולת ההיני ששמעאל ונשו, משא"כ יעקב א"ה היה מבורר ומזוכך לגמרי) והלא כל קנייני ורכוש האדם נמשכים לפי השלימות והבידור שלו, וממילא היה רכושו של יעקב זך ומזוכך ומבורר. אלא שכונת יעקב בעבודתו זו מה שפעל ועשה בתוך רכושו של לבן, כי מעשה אבות סימן לבנים, שהאבות פעלו שישאר 'רישומא' מכל מעשיהם לדורי דורות, ולכן היתה הכוונה של יעקב אבינו ע"ה לפעול התגלות הופעת דבר מצוה בכל הקנינים ומושא ומתן בכל פרטי נפשות ישראל, שלא יחשב המשא ומתן שלהם כדבר הרשות גרידא, רק כל פרטי פעולותיהם במשא ומתן המכוון הוא לדבר מצוה.

זהו שאמרו רחל ולא "כי כל העושר אשר הציל ה' מאבינו לנו הוא ולבנינו" וגו', היינו כי העושר אשר הציל ה' מאבינו לבן שורש הסטרא אחרא, שלא יתערב כח טומאתו בהעושר על ידי עבודת ובירורי יעקב א"ה, מצדו לא הוצרך לכל זה, שהרי הוא היה תם ושלם כאמור, רק עבודתו היה 'לנו ולבנינו' שבכל עסקי משא ומתן ועשירות נפשות ישראל נמצא קדושת דבר מצוה.

וכיון שרבינו תם ז"ל היה ניצוץ משורש נשמת יעקב א"ה, והכיר כל זה בהכרה ברורה ומזוככת, על כן הקיל במשא ומתן וקראו 'דבר מצוה' כיון שהכיר הופעת הדבר מצוה בסחורה, והדברים נפלאים.

שיטת ר"ת שדין משא ומתן כדן מצוה

יעקב א"ה בירר את רכושו של לבן הרשע

לקט אמרות טהורות ופנינים יקרים במעלת השינה לעבודת השי"ת

כשישן בטוב יקיץ ברחמים

וישכב במקום ההוא ויחלום וגו' והנה ה' נצב עליו וגו'. כ"ק אאמו"ר [רביה"ק אדמו"ר הזקן] זצללה"ה ז"ע דיבר בקדשו לאשר שהתורה הקדושה היא נצחית ולימוד להועיל לכלל ולפרט מישראל בכל דור ובכל זמן, ומעשי אבות סימן לבנים, שכאשר ישכב איש ישראל מתוך תשובה ומעשים טובים ומתוך דברי תורה לשמה ווידוי על כל המעשים, ומסתכל כאילו האי יומא מסתלק מעלמא, אז כל חלומותיו מיושבין וערבה שנתו, וידמה ויזכור אף בשעת שנתו בחלומו שמלאכי אלקים עומדים אצלו לשמרו מכל רע ועל ראשו שכינת קל, זהו 'הנהגה' נצב עליו.

וכשישן בטוב אז יקיץ ברחמים, ותיכף בהקיצו משנתו יירא ויפחד ויהיה לנגד עיניו לקיים שוית' ה' לנגדי תמיד, כמבואר ברמב"א ראשית דבריו הקדושים לאורח חיים בשם הרמב"ם...

(ספ"ה ק"י שימח ישראל בפרשתינו א')

אז מען איז אויף שיין שלאפט מען שיין וכמו שאמר בקדשו אאמו"ר [רביה"ק אדמו"ר הזקן] זצללה"ה ז"ע בזה"ל אז מען איז אויף שיין שלאפט מען שיין, וכשישן בטוב אז יקוץ ברחמים וביותר טוב, וממילא שלאפט מען דיא אנדערע נאכט נאך שענער, כי הכל נגדר אחר המחשבה הראשונה...

(ספ"ה ק"י תפארת שמואל לחנוכה ל"ה)

אז א יוד לייגט זיך ווי א יוד

דב"ק כ"ק מרן אדמו"ר זצוקלה"ה בשם זקינו כ"ק מרן רביה"ק אדמו"ר הזקן מווארקא ז"ע שאמר "אז א יוד לייגט זיך ווי א יוד שטייט ער אויף ווי א יוד, אז ער שטייט אויף ווי א יוד דאווענט ער ווי א יוד, אז ער דאוונט ווי א יוד עסט ער ווי א יוד, און אזוי פירט ער זיך אויף א גאנצן טאג ווי א יוד. זהו 'שבענו בבוקר חסדיך' שדוד המלך התפלל להקב"ה געב מיר איין גיטן פרי מארגען ועי"ז 'ונרננה ונשמחה בכל מינו' וועלן מיר דיך לויבן א גאנץ לעבן'. [כשיהודי נשכב לישון כראוי ליהודי הרי הוא קם כיהודי, וכשהוא קם כיהודי הרי הוא מתפלל כיהודי, וכשהוא מתפלל כיהודי הרי הוא אוכל כיהודי וכן כל התנהגותו במשך היום היא כראוי ליהודי. זהו 'שבענו בבוקר חסדיך' שדוד המלך התפלל להקב"ה תן לי

בוקר אחד טוב ועי"ז אחר כך ממילא 'ונרננה ונשמחה בכל מינו'.

(תהלים המפואר אלכסנדר)

המעביר שינה מעיני ותנומה מעפעפי שמעתי בשם הגה"ק היהודי מפרשיסחא זי"ע שאמר למה סמכו ברכת "המעביר שינה מעיני ותנומה מעפעפי" ליהי רצון שתרגילנו בתורתך, ולא כללו יחד עם שאר ברכת השחר. ואמר דהוא על פי דברי חז"ל "שינה של רשעים הנאה להם והנאה לעולם", שכל התועלת מהעברת השינה הוא כדי שיוכל האדם לעסוק אז בתורה ומצוות, ועיקר ברכת השבח של העברת השינה הוא משום שעל ידי העברת השינה נוכל לעסוק אז בתורה ובמצוות לכן אנו מתפללים תיכף אחר ברכת המעביר שינה ויהי רצון שתרגילנו בתורתך ודבקינו במצותיך וכו'.

(נפלאות היהודי)

הכנה למצוה

ענין השינה נכלל בהכנה למצוה, כאשר היה מרגלא בפומיה של כ"ק מרן אדמו"ר רבי ירחמיאל יהודה מאיר מאמשינוב זי"ע על ענין השינה, להזכיר את דברי המדרש (בר"ט ט') אמר רבי שמעון בן אלעזר "זהנה טוב מאד והנה טוב השינה, וכי שינה טובה מאד אתמהה לא כן תנינו יין ושינה לרשעים נאה להם ונאה לעולם, אלא מתוך שאדם ישן קמעא הוא עומד ויגע בתורה הרבה". והואו הדברים ברמב"ן פרשת ואתחנן (ו' א') על הפסוק ואתו תעבוד - שאפילו צרכי גופו לשם עבודת הא-ל יהיו, יאכל וישן ויעשה צרכיו כדי קיום הגוף לעבוד ה' כענין שאמרו והנה טוב מאד זו שינה וכי שינה טובה היא מתוך שהוא ישן קמעא הוא עומד ועוסק בתורה. והיה מדייק כ"ק מרן אדמו"ר מאמשינוב זי"ע שהמדרש בא ללמדנו שכאשר האדם ישן כדי שיהיה לו כח לעבודת השי"ת, אזי אין זה רק 'הכנה לטוב' או 'מסייע לטוב' בלבד, אלא השינה בעצמה נהיית דבר טוב מאד עד כדי כך שעליה נאמר וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, כי היא נהיית בעצמה טוב מאד.

(ועיין בשמחה ח"א)

אני ישנה ולכי ער

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר רבי יוסף מאמשינאו זצללה"ה אשר זקינו כ"ק מרן אדמו"ר הזקן מהר"ד מאמשינאו זי"ע (יר"ד ד' כסלו) לא סיגף עצמו בשינה, והיה ישן כשש שעות לערך בלילה, אמנם בערך בכל חמש עשרה דקות הקיץ ונטל דייו, ופעמים שירד מרמיטה ופעמים שלא. וסיים שכל השינה אצלו היה על דרך 'ולכי ער'.

(יד דוד)

שלשה בקשות

שלשה דברים בקש הגה"ק רבי אברהם מטשעקענאו זי"ע מהקב"ה, שישן מיד בעת שירצה לישן, ויישן מהרה - דהיינו מה שצריך לישן בשעה יישן בחצי שעה, ויקץ מתי שירצה.

(ש"ש ק')

זמורות הכרם

• אמרות טהורות על ספר תהלים •

אָגוּרָה כְּהַלֵּךְ עוֹלָמִים אֲחִסָּה כְּסֵתֵר כְּנֶפֶד (מ"ב ט)
לְשׁוֹר הָאוֹר דַּחְנוּכָה מֵהַחַיִּצוֹנִים

...וענין 'חנוכה' הוא על שם הכתוב (משלי כ"ב) 'חנך' לנער על פי דרכו, דהיינו שבחנוכה מחמת גודל הארה יוכל גם האדם שבמדורת 'נער' להנך אותו לעבודת ה' ולהכין נתיבות ישר להלך בהם ולה' הישועה. כמו שאמרנו לעיל כי עיקר כוונת הדלקה הוא להמשיך האור למטה ולעומדים בחוץ.

ורמזו בדבריהם שאמרו "עד שתכלה רגל מן השוק ועד כמה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן עד דכליא ריגלא דתרמודאי" עיי"ש פירוש רש"י. והאר"י ז"ל כתב כוונות ושמות על ענין זה עד שתכלה רגל מן השוק, דעתו שהשיעור הוא עד שתכלה הבהירות הנקרא 'רגל מן השוק' הם העולמות עיי"ש. ונראה דהנה במסכת שבת (כ"ב) איתא שאלת אותו בן אדם להלל מפני מה עניניהם של תרמודאין טרוטות, והשיב לו מפני שדרין בין החולות ופירש רש"י שעניניהם כהות מראות מפני החול שמונשב לעיניהם עיי"ש. ומסתמא כאשר אנו רואים שעניניהם כהות מראות, פנימית הענין מרמז שהם מעולמות נמוכים אשר טח עיניהם מראות להביט בקדושה, והטעם "שדרין בין החולות" מחמת שהם בעולם הנקרא רשות הרבים וטורי דפרודא ומכונה בלשון 'חול' כי החול אין לו דיבוק וקייבץ יחד ומתפרד תמיד כל קורת מרעהו. לכן בחנוכה אחרי אשר עיקר הכוונה להמשיך האור למטה דהיינו להאיר להחולקים בחושך ולהעולמות הנמוכים לפקוח עינים ערות המה ביטוי ויראו כי ה' יוצרם. וזה שאמר עד שתכלה ד'ריגלא דתרמודאי' להאיר אפילו לתרמודאים ע"פ שם 'רגל' הגם שעניניהם טרוטות.

אמנם בכל זה צריך לזיזר שלא יתאחו החיצונים באור העליון וכמ"ש האר"י ז"ל הטעם שאסור להשתמש לאורה וכו'. לפיכך כתב מנהג לומר יושב בסתר עליון וגו' והוא שיר של פגעים כנודע, והמון הארץ מבינים הטעם כי על ידי אמירת המזמור יסך ה' עליהם מכל פגע, אמנם העיקר לשמור האור העליון מאחיות החיצונים.

ורמז דוד המלך ע"ה בתהלים "אגורה באהלך עולמים" דהיינו שגם אנכי אגורה באהלך עולמים, 'אהלך' מלשון (ישעי' י"ג) 'הלו אורם' פירוש שיהיה לי חלק כשאתה מאיר לעולמים היינו לעולמות. וסיים שם "אחסה בסתר כנפך סלה" דהיינו שיהיה לי מחסה בסתר כנפך הוא הסתר הנ"ל המכסה על הקדושה שלא יתאחו וגם אני אתכסה בזה...

(ספר"ק עבודת ישראל לחנוכה)

• נטפי תנחומין •

בצער רב משתתפים אנו באבלו של ידידינו היקר מפא"ר מתפללי בית מדרשינו מו"ה **משה מאשקאוויטש** נ"ו על פטירתו אמו האשה החשובה והצנועה המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

נוטעי הכרם

כ"ק מרן אדמו"ר רבי דוד בארנשטיין מסאכאטשוב זצוקלה"ה

בעל חסדי דוד ח' כסלו תש"ג

ואלה תולדות

רבינו נולד ביום ר"ח אלול תרל"ו בעיר נאשעלסק לאביו כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק רבי שמואל מסאכאטשוב בעל שם משמואל ז"ע שהיה בנו בכורו של הגה"ק בעל אבני נזר ז"ע.

כבר משחר ילדותו הפליא לעסוק בתורה בהתמדה ושקידה, ונודע בכשרונותיו ובכח זכרונו העצום. רבינו קיבל רוב תורתו ונתגדל על ברכי זקינו הגדול האבני נזר ז"ע אשר מפיו למד את תורת הנגלה והנסתר ואת שיטתו המיוחדת בהבנת עומק דברי הראשונים. האבני נזר השתעשע עמו רבות בדברי תורה, ואף העיד עליו "נכדי יש לו שכל מקיף מן הקצה אל הקצה", והיה מחבבו ביותר באהבה עזה.

בהיותו בן י"ג נשא רבינו לאשה את הרבנית הצדקנית אסתר ע"ה בת החסיד המופלג רבי מרדכי ווינגוט ז"ל. ובהיותו אברך כבן עשרים שנה נתמנה לשמש כאב"ד עיר ווישיגראד, וקיבץ וריבץ בה פעלים לתורה, ואף ניהל שם ישיבה. אחרי מלחמת העולם הראשונה שימש ברבנות בעיירות טאמאטשוב וגזירענזש, ועם הסתלקות אביו השם משמואל ז"ע בשנת תרפ"ו הוכתר ע"י חסידיו סאכאטשוב למלא מקומו בקודש. רבינו אף הקים מחדש והרחיב את רשת ישיבות בית אברהם שנתמסדה על ידי אביו, שמה למדו בחורים וצורבים מופלגים בתורה. רבינו כתב המון תשובות וכתבים בכל מקצועות התורה, אך רובם ככולם נאבדו ונשמדו בימי הרס עולם, ורק מעט מזעיר מדברי תורתו נותרו לפליטה.

רבינו נודע כמנהיג בחסד עליון והיה כאב רחום לצאן מרעייתו, ועד מהרה נתפרסם שמו בפעולותיו למען הכלל והפרט, וגדולי אדמו"ר פולין התחשבו בדבריו ובעצתו אמונה.

בשנות מלחמת העולם השנייה שהה רבינו בגעטא ווארשא שמה עבד כפועל בבית החרושת של הפירמע 'שולץ' תחת פיקוחו של רבי אברהם הענדל ז"ל שהכניס תחת חסותו כמה רבנים ואדמו"רים וביניהם כ"ק מרן רביה"ק אדמו"ר האחרון זצוקלה"ה הי"ד.

רבות ניבא רבינו באותם ימים טרופים על גודל הצרות והחשכות שיפקוד את כלל ישראל, ולבו הטהור לא יכול היה לשאת את שבר בעמו, וביום שלישי פ' ויצא ח' כסלו תש"ג יצאה נשמתו בטרה בגעטא ווארשא, ותלמידיו הובילוה לקבורה במסירות נפש בבית החיים בווארשא ליד ציון הגה"ק בעל חמדת שלמה הי"ד.

ונפשו קשורה בנפשו

הגה"ק בעל אבני נזר ז"ע השתוקק כל ימיו לנסוע לארץ ישראל וחפצו היה עז לבקר בה. פעם אחת התכוון לנסיעה וכבר התחיל לארוז את מטלטליו, נכנסה אליו הרבנית וביקשה למנועו מרעיון הנסיעה, אבל הוא באחת שמקומו בארץ ישראל. עד שנכנס אחד מן החסידים שהיה חריף ופיקה, ואמר להאבני נזר, הנה כשרבינו נמצא כאן עמנו הריהו יכול

לכתוב מכתב לווישיגראד לנכדו רבי דוד (ה"ה רבינו שכיהן אז ברבנות עיר ווישיגראד) ורבי דוד מיד מגיע לכאן, אבל עתה שרבינו יהיה בארץ ישראל הרי לא יוכל להיפגש עם נכדו... מיד נתרצה האבני נזר ואמר אם כן בעבור זה אני מבטל את כל התכנית שלי ולא נסע.

בין האריות

הגה"צ אבד"ק וואידיסלאוו זצ"ל כשדיבר פעם מגדלותו של הרה"ק רבי דוד מסאכאטשוב ז"ע אמר "רבי דוד היה גדול בתורה, ער האט נאך געשפילט א אַרְעֶל דעמאלטס ווען ס'איז נאך געווען די לייבען רבי יואב יהושע, רבי מאיר דן". היינו בימי נעוריו אצל זקינו הגה"ק האבני נזר ז"ע כבר תפס מקום נכבד כאשר האריות כמו החלקת יואב והכלי חמדה היו בין תלמידיו של האבני נזר ז"ע.

(שיח זקנים)

כאשר לא יודעים הולכים ישר

בעיר אטוואצק (שמה התגורר רבינו כשמלאי מקום אביו השם משמואל ז"ע) היה יער גדול, ובתוך היער הזה היה רבינו רגיל לטייל עם ידידיו גדולי התורה, אבל ציוה רבינו למקורביו כי יזכרו תמיד את הדרך בה ילך בתוך סבך עצי היער "מכיוון ויער זה פרוע ומסוכן ולכן חייבים להשיגח שלא נטעה בו" כלשונו הקדוש. פעם טייל רבינו עם תלמידיו המובהקים של מרן האבני נזר ושוחח עמם ארוכות בדברי תורה, לפתע הבחינו מקורביו של רבינו כי טעו בדרכם ואינם יודעים האין לחזור ולצאת מן היער, פנו אל רבינו ואמרו לו שטעו בדרך ואינם יודעים היכן הם נמצאים, כששמע זאת רבינו הגיב בניחותא "כלל זה מסור בידינו, כאשר לא יודעים, הולכים ישר", ופסעו הכל לאחוריהם וצעדו ישר עד שיצאו בנקל מתוך היער הגדול.

כעבדא קמא מריה

הגאון בעל ארץ צבי מקאז'יגלוב זצלה"ה הי"ד שהיה עוד מתלמידיו הגה"ק בעל אבני נזר, המשיך לנסוע לנכדו - רבינו, ועל אף היותו רב וגדול בישראל וראש ישיבת חכמי לובלין, עכ"ז תמיד כאשר נכנס מבעד למפתח בית מדרשו של רבינו נתמלא גופו רעדה ואימה ויראה. וכה סיפר תלמידו הגה"ח ר' ישראל יצחק פיקארסקי ז"ל: הגאון מקאז'יגלוב היה מלא פחד מאימת וקדושת רבותיו האדמו"רים לבית סאכאטשוב, אי אפשר לתארו ואת מצב ישיבתו המפוחדת אצל רבותיו בעת עריכת השולחן כשכולו מלא חיל ורעדה מהדר קדושתם, היה יושב כשהוא מכונס בתוך עצמו וחרד לכל תנועה ולכל הגה של רבו הקדוש.

(תולדות רבינו)

הגלות האמיתית

מרגלא בפומיה דרבינו: ה'הרווחה' שבגלות הרי היא הגלות האמיתית, מפני שכל כולה אינה באה אלא להסיח את דעתנו ולהשיכח מאתנו שאנו שרויים בגולה... (חסידים מספרים)

תכלית היסורים להזדקך

לפני ראש השנה תש"א שנה אחר פרוץ המלחמה יצא אדמו"ר זצ"ל מסאכאטשוב בקול קורא (שהופץ בסטעטלין), קוטב דבריו נסבו על דברי הזוהר הק' "אעא דלא סליק נהוריה יבטשון ביה ואנהיר, גופא דלא סלקא ביה נהורא דנשמתא יבטשון ביה ואנהיר" (תחית עץ שאין האש נתפסת בו מכתתים אותו לחתיכות קטנות והאש נתפסת בו, כך גוף שאין הנשמה מאירה בו ייסוריו ויכורו ותאיר בו הנשמה), והיינו שתכלית היסורים הנוראים היא לקרב ישראל לאביהם שבשמים, והגוף שלא שמע את קריאת הנשמה, לאחר היסורים יזכר וישמע...

(על מדרות)

מו"ה אלחנן זילבער הי"ו, בארא פארק
מו"ה פייביש מענדלאוויטש הי"ו, בארא פארק
מו"ה פינחס פריינד הי"ו, בארא פארק
מו"ה חנינא קיוויאק הי"ו, מאנסי
מו"ה אהרן דוב מאליק הי"ו, וויליאמסבורג
מו"ה אהרן פריעדמאן הי"ו, וויליאמסבורג
מו"ה דוד בירבייער הי"ו, טראנאט
לרגל נישואי נכדו
לרגל נישואי נכדו
לרגל הולדת ניתו
לרגל הולדת בנו
לרגל הולדת בנו
לרגל הולדת בתו
לרגל אירוסיו בנו החתן נחמן נ"י

